Στον πρώτο μου δάσκαλο,
τον πατέρα μου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Έχετε γειά, έχετε γειά
καιρός μας πια να πάμε.
Μη μας χαλάτε τη φωλιά!
Την άνοιξη, τα λούλουδα
εμείς θα φέρουμε ξανά,
έχετε γειά, καλά παιδιά,
μη μας χαλάτε τη φωλιά!»

Το ποίημα αυτό έχει τίτλο «Τα χελιδόνια». Έχει και μια μακρά ιστορία πίσω του. Γράφτηκε από την επιτροπή που συνέταξε το 1918 το «Αλφαβητάρι με τον Ήλιο» για τα παιδιά της Πρώτης Δημοτικού. Αλλά εκείνη η επιτροπή δεν ήταν σαν τις σημερινές, που έχουμε φτάσει πια στο σημείο ν' ακούμε για «σύσταση επιτροπής» και να μας πιάνεται η ανάσα σαν να κάθισε ρινόκερως πάνω στο στήθος μας. Ανάμεσα στα μέλη εκείνης της επιτροπής ήταν ο παιδαγωγός Αλέξανδρος Δελμούζος, ο τελευταίος άνθρωπος που τόλμησε, από το 1908 ήδη, να προσπαθήσει ουσιαστικά να κάνει πράξη το όραμα μιας αληθινής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στη χώρα μας. Πάνε τώρα εκατό χρόνια... Ήταν ποιητές και λογοτέχνες, όπως ο Παύλος Νιρβάνας και ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου. Ήταν ακόμη οι Δ. Ανδρεάδης, Μ. Τριανταφυλλίδης και ο Κ. Μαλέας που ανέλαβε την εικονογράφηση.

Δεν ονόμασαν οι ίδιοι το αναγνωστικό που συνέταξαν «Αλφαβητάρι με τον Ήλιο». Το εξώφυλλο έγραφε απλώς «Αλφαβητάριο». Ήταν οι ίδιοι οι μικροί μαθητές, παιδάκια της Πρώτης Τάξης, που το ονόμασαν «Αλφαβητάρι με τον Ήλιο» και του έμεινε ο τίτλος. Γιατί αγάπησαν τον ήλιο που φαίνεται στο εξώφυλλο να ανατέλλει πάνω από τη θάλασσα σαν ένας θεόρατος κοραλλένιος δίσκος. Κι από απέναντι, δύο παιδιά που ξύπνησαν νωρίς για να χαρούν τα διακοπές τους, τον θαυμάζουν και τον χαιρετούν.

Τόσο απλά. «Είμαι γεννημένος δάσκαλος», είχε γράψει ο Αλέξανδρος Δελμούζος. Ένας λόγος τόσο λιτός, τόσο μεγάλος.

Μόνο που, αλίμονο, ποιο από τα σχολικά βιβλία θα αγαπήσουν τάχα έτσι οι σημερινοί μαθητές του δημοτικού σχολείου, που να του δώσουν τίτλο –και ήλιο– δικό τους, βγαλμένο από την καρδιά τους;

Κι αν θελήσουμε εμείς οι ίδιοι να χαρίσουμε στα παιδιά μας λίγο από το φως εκείνης της ανατολής, που φώτισε την προσπάθεια ανθρώπων οι οποίοι στ' αλήθεια είχαν όραμα; Υπάρχει κάτι που να μπορούμε να κάνουμε;

Μα αν από τις επιτροπές και τους αρμόδιους κι όλους αυτούς που μπλέκονται σήμερα στα εκπαιδευτικά ζητήματα και τα κάνουν όλα ένα μπερδεμένο κουβάρι λείπει το όραμα, είναι άραγε αυτός λόγος για να λησμονήσουμε κι εμείς το όραμα που έχουμε –δεν μπορεί παρά να έχουμε– για τα παιδιά μας;

Το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας φιλοδοξεί να γίνει συνοδοιπόρος σ' αυτό το όραμα. Είναι ένας «οδηγός» που απευθύνεται κυρίως στους γονείς –αλλά και στους δασκάλους– για τους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να βοηθήσουμε τα παιδιά ν' αποκτήσουν από νωρίς, με προσεκτικά και σταθερά βήματα, τόσο φιλολογική παιδεία όσο και μαθηματική σκέψη. Θέλουμε να βοηθήσουμε τα παιδιά μας να θεμελιώσουν γερές βάσεις και ν' αποκτήσουν τις απαραίτητες δεξιότητες για τη σχολική και γενικότερα την ακαδημαϊκή επιτυχία τους. Συγχρόνως, όμως, θέλουμε να καλλιεργήσουν λογική σκέψη, καλή κρίση και... παιδεία, αληθινή παιδεία – όλα αυτά δηλαδή που δεν θα συμβάλουν απλώς στην ακαδημαϊκή τους επιτυχία, αλλά θα τους προσφέρουν και μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Ακόμα πλούσια παιδικά χρόνια σε γνώση, παιδικά χρόνια που θα γίνουν η δική τους αληθινή ανατολή. Διότι για κάθε παιδί, παντού και πάντοτε, υπάρχει ένα «αλφαβητάρι με τον ήλιο» για ν' αγαπήσει.

ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΔΙΑΒΑΖΟΝΤΑΣ, ΜΑΘΑΙΝΟΝΤΑΣ,
ΜΕΤΑΛΩΝΟΝΤΑΣ...

Προσχολική Αγωγή και Νηπιαγωγείο

Η παιδεία του παιδιού δεν ξεκινά με τη σχολική του ζωή. Ξεκινά πολύ νωρίτερα. Η παιδεία ενός ανθρώπου αποκτά τα πρώτα της θεμέλια ήδη από τις πρώτες ημέρες της ζωής του, από τα πρώτα μηνύματα που δέχεται από το περιβάλλον του· κι αν τα μηνύματα αυτά είναι μηνύματα φροντίδας και αγάπης, σταθερότητας και ασφάλειας, ο εγκέφαλος του βρέφους ήδη αποκτά τις δομές της αυτοπεποίθησης και της ικανότητας επικοινωνίας με τους άλλους ανθρώπους. Κι όσο θα το βλέπουμε να μεγαλώνει και θα το χαιρόμαστε, θα είναι όλο και πιο συναρπαστικό να το προετοιμάζουμε για μια σωστή παιδεία, που είναι πάντοτε και η πιο γερή βάση για μια καλή ποιότητα ζωής.

Από πολύ νωρίς, από τα δύο του χρόνια, πρέπει να φέρουμε το παιδί σε επαφή με τη μυθολογία. Η μυθολογία προσφέρει την πρωταρχική σκέψη και έχει τη διπλή ικανότητα να βοηθά στην ανάπτυξη τόσο της ευφυΐας και του ήθους όσο και της αυτοπεποίθησης και της θέλησης. Αν επισκεφθείτε ένα καλό βιβλιοπωλείο, κατά προτίμηση κεντρικό, θα δείτε πως έχετε πολλές δυνατότητες επιλογής σε βιβλία μυθολογίας ακόμη και για παιδιά νηπιακής ηλικίας. Αν βρείτε βιβλία με έξυπνα στιχάκια προτιμήστε τα, καθώς σ' αυτή την ηλικία ο ρυθμός και το έμμετρο στοιχείο επιδρούν πολύ θετικά στη δυνατότητα του παιδιού να συγκεντρωθεί σ' αυτό που διαβάζετε και να το απολαύσει. Σ' αυτή την ηλικία του παιδιού, πρέπει ακόμη να μας απασχολεί ιδιαίτερα η πλούσια αλλά και αισθητικά καλή εικονογράφηση του βιβλίου. Ο Ηρακλής που παλεύει με τη Λερναία Ύδρα, η Αθηνά και ο Ποσειδώνας πάνω στην Ακρόπολη της Αθήνας, ο Ιάσονας στην πλώρη του καραβιού του, ο Ορφέας με τη λύρα του, είναι εικόνες που στο εξής θα συντροφεύουν παντοτινά το παιδί στο δύσκολο ταξίδι της ζωής, όπως ακριβώς συντρόφευσαν γενιές και γενιές και όπως εξακολουθούν να συντροφεύουν κι εμάς.

Από πολύ νωρίς πρέπει ακόμη ν' αποκτήσει το παιδί τις θεμελιώδεις εκείνες γνώσεις μέσα από τις οποίες αντιλαμβάνεται το φυσικό περιβάλλον και τη δράση του ανθρώπου σε αυτό: ποια είναι τα ζώα της αυλής, ποια είναι τα ζώα του δάσους και ποια της θάλασσας, πώς παίρνουμε λάδι από την ελιά, πώς καλλιεργούμε το σιτάρι, πώς το θερίζουμε και πώς φτάνει τελικά το ψωμί στο τραπέζι μας, πώς καλλιεργούμε το αμπέλι για να φάμε το σταφύλι ή για να φτιάξουμε

το μούστο. Υπάρχουν, ακόμη και για τα πολύ μικρά παιδιά, όμορφα βιβλία που αφηγούνται, με λίγα λόγια και με αρκετές εικόνες, τη διαδικασία που οδηγεί από τον καρπό στο λάδι, από το σπόρο στο ψωμί· κι αφού θα έχουμε διαβάσει ή πει με δικά μας λόγια στο παιδί πώς καλλιεργούμε το σιτάρι, πώς θερίζουμε και πώς αλωνίζουμε και πώς φτιάχνουμε στο μύλο το αλεύρι, κι έπειτα πώς ζυμώνουμε και ψήνουμε, θα το πάρουμε μαζί μας στην κουζίνα για να ζυμώσουμε το δικό μας ψωμί.

Ζυμώστε μαζί με το παιδί απλό ψωμί, ελιόψωμο, σταφιδόψωμο και ψήστε τα στο φούρνο του σπιτιού. Θα είναι για το παιδί η ζεστή μυρωδιά της ασφάλειας και της γνώσης των απλών, πρωταρχικών πραγμάτων. Και θα είναι για σας το πιο νόστιμο ψωμί που φάγατε ποτέ.

Πρέπει επίσης να μάθει το παιδί από τώρα γιατί τα χελιδόνια έρχονται την άνοιξη και ποιος είναι ο κύκλος των εποχών, τι είναι το σύμπαν και σε τι διαφέρει ένας ήλιος (αστέρι) από έναν πλανήτη. Θα πρέπει να μάθει τι είναι η θάλασσα και γιατί υπάρχει η εναλλαγή της ημέρας και της νύχτας. Με όσο πιο απλά λόγια μπορούμε αλλά σωστά και αληθινά. Και θα πρέπει, βέβαια, να μάθει ότι τα φρούτα δεν φυτρώνουν στο σουπερμάρκετ παρά πάνω στα δέντρα. Και πως τα δέντρα είναι ζωντανοί οργανισμοί και πρέπει να τα προστατεύουμε και να τα αγαπάμε. Θα είναι εξαιρετικά ωφέλιμο για το παιδί αν επισκεφθούμε μαζί του ένα πάρκο στο οποίο να μπορεί να δει από κοντά (και όχι σε κλουβιά) διάφορα ζώα, ήμερα και άγρια· για παράδειγμα, αν ζείτε στην Αθήνα, το Αττικό Πάρκο είναι μια καλή επιλογή, ενώ αν ζείτε μακριά από την πρωτεύουσα, οι επιλογές και οι δυνατότητες είναι βέβαια πολύ περισσότερες.

Διδάσκοντάς του όλα αυτά και άλλα ακόμη πολλά που θα θελήσετε να του πείτε, το παιδί θα πρέπει συγχρόνως να μάθει από τώρα, από τη νηπιακή, δηλαδή, ηλικία, να αγαπά το βιβλίο. Προτού ακόμη συμπληρώσει τον πρώτο χρόνο της ζωής του, το παιδί πρέπει να έχει τα πρώτα του βιβλία, από σκληρό χαρτόνι ή και υφασμάτινα (αποφύγετε τα πλαστικά). Στην αρχή θα τα ξεφυλλίζετε εσείς για να βλέπει, δείχνοντάς του τις εικόνες και διαβάζοντάς του τις λέξεις από κάτω και σιγά-σιγά θα το αφήνετε να «εξερευνά» και μόνο του τα πρώτα του βιβλία. Και όταν θα πλησιάζει τα δύο του χρόνια, είναι πια καιρός για ακόμη περισσότερα βιβλία από σκληρό χαρτόνι, τους πρώτους του κύβους με γράμματα και αριθμούς, κάρτες με γράμματα και λέξεις (όπου η αντίστοιχη εικόνα θα συνοδεύει βέβαια την κάθε λέξη), κάρτες ή ξύλινες πλάκες με αριθμούς από το μηδέν ως το εννιά και μαγνητικά γράμματα.

Μ' αυτό τον τρόπο θα βοηθήσουμε το παιδί ν' αγαπήσει το βιβλίο και να δει τη γνώση σαν ένα όμορφο ταξίδι, μια εξερεύνηση που ξεκινά τώρα και διαρκεί μια ολόκληρη ζωή... Συγχρόνως, όσο πιο κοντά είμαστε στο παιδί από τα

πρώτα του ήδη νηπιακά χρόνια, οδηγώντας το να αποκτήσει τις πρώτες του γνώσεις, τόσο πιο έγκαιρα θα διαπιστώσουμε αν υπάρχουν κάποια μαθησιακά προβλήματα – που όπως είναι αποδεδειγμένο, όσο πιο νωρίς εντοπιστούν τόσο πιο αποτελεσματικά αντιμετωπίζονται.

Είναι θετικό ότι οι περισσότεροι γονείς σήμερα, ακόμη κι όταν οι ίδιοι δεν έχουν (ή νομίζουν πως δεν έχουν) το χρόνο να διαβάσουν, αγωνιούν και πασχίζουν να κάνουν το παιδί τους ν' αγαπήσει το βιβλίο. Αν έχετε ένα πολύ μικρό παιδί και θέλετε να διαλέξετε ένα βιβλίο από χαρτόνι για να το φέρετε σε μια πρώτη επαφή με το βιβλίο, δεν έχετε παρά να πάτε σ' ένα βιβλιοπωλείο και να διαλέξετε από τα βιβλία γι' αυτή την ηλικία εκείνο που θα σας αρέσει περισσότερο: όσο μικρό και αν είναι, μην έχετε καμία αμφιβολία ότι το παιδί θα αντιληφθεί πως εσείς βρίσκετε ωραίο και ενδιαφέρον αυτό το πρωτόγνωρο αντικείμενο που κρατάτε στα χέρια σας, κι αυτό είναι το πρώτο σίγουρο βήμα για να το βρει κι αυτό με τη σειρά του ωραίο και ενδιαφέρον.

Από τους περισσότερους γονείς γίνεται πια μια συνειδητή προσπάθεια να παροτρύνουν το παιδί τους και να του δώσουν τα σωστά ερεθίσματα για να γίνει αναγνώστης. Δύο είναι τα πολύ σημαντικά βήματα για να το πετύχουμε αυτό:

1. Το πρώτο βήμα είναι να πιστέψουμε εμείς οι ίδιοι οι γονείς πως το παιδί μας θα γίνει ένας ένθερμος αναγνώστης.
2. Το δεύτερο βήμα, που στην ουσία γίνεται παράλληλα με το πρώτο, είναι να προετοιμάσουμε το παιδί μας να γίνει αναγνώστης με το να συζητάμε όσο το δυνατόν περισσότερο μαζί του από τα πρώτα του ήδη χρόνια. Έτσι, θα οδηγήσουμε ομαλά και αβίαστα το παιδί να ανακαλύψει τις ανεξάντλητες δυνατότητες και τη γοητεία του λόγου.

Στην προσχολική ηλικία θέτουμε τις βάσεις και τα θεμέλια για την οικοδόμηση και την ανάπτυξη μιας ελεύθερης προσωπικότητας με θέληση, αυτοπεποίθηση και παιδεία. Κι όταν χτίζουμε πάνω σε γερά θεμέλια, χτίζουμε στέρεα και ανθεκτικά οικοδομήματα.

Πρώτη Δημοτικού – Τρίτη Δημοτικού

Οι βάσεις

Η ευρύτερη παιδεία που θα φροντίσουμε να αποκτήσει το παιδί, μέσα από εξωσχολικά βιβλία (μυθολογία και παιδική λογοτεχνία) και μέσα από δραστηριότητες (θέατρο, μουσική, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία αρχαιολογικά και φυσικής ιστορίας ή πινακοθήκες), όπως και η καλλιέργεια της μαθηματικής και λογικής σκέψης, θα του εξασφαλίσουν μια περισσότερο ποιοτική ζωή ενώ συγχρόνως θα είναι οι βάσεις και για τη μελλοντική του ακαδημαϊκή επιτυχία – πολύ περισσότερο από το να πασχίζουμε με άγχος να του κάνουμε επαναλήψεις στα μαθήματα του σχολείου ή να προχωράμε πιο μπροστά από το δάσκαλο.

Στα χρόνια του δημοτικού σχολείου, όταν ακόμη δεν υπάρχει η πίεση των εξετάσεων που έρχονται και το άγχος της επιτυχίας, έχουμε την ευκαιρία να «ξεφύγουμε», τουλάχιστον στο σπίτι, από τα στενά όρια των σχολικών μαθημάτων και να κάνουμε με το παιδί μας άλλα πράγματα, άλλες δραστηριότητες οι οποίες θα του ανοίξουν μονοπάτια στη γνώση, που οδηγούν πολύ πιο μακριά από αυτά που προβλέπουν τα εκάστοτε σχολικά προγράμματα.

Ελληνική Μυθολογία

Προτού περάσουμε στους τρόπους με τους οποίους μπορούμε να οδηγήσουμε βήμα-βήμα τα παιδιά να γνωρίσουν τον πλούτο της μυθολογίας, θα ξεκινήσουμε μ' ένα μύθο που πρέπει εμείς οι ενήλικοι να ξαναθυμηθούμε και να τον αφηγηθούμε βέβαια μετά και στα παιδιά μας.

Ζούσε κάποτε στο όρος Πήλιο ο σοφός κένταυρος Χείρωνας. Ήταν καλός πολεμιστής κι ήταν ακόμη δίκαιος και σοφός. Τόσο σοφός μάλιστα που στη σπηλιά του στο Πήλιο είχε ιδρύσει ένα αληθινό σχολείο. Και στο σχολείο αυτό έγιναν μαθητές στο πέρασμα του χρόνου ήρωες αλλά και θεοί: ο Ιάσονας και ο Αχιλλέας, ο Απόλλωνας και ο Ασκληπιός. Στον Απόλλωνα, μάλιστα, που είναι θεραπευτής θεός, και στο γιο του τον Ασκληπιό, ο Χείρωνας δίδαξε την ιατρική τέχνη. Πολλά ακόμη ήταν αυτά που δίδασκε ο Χείρωνας στους ήρωες: μουσική, γραφή και ανάγνωση, αστρονομία και μαθηματικά. Και τους δίδασκε και πώς να πολεμούν τίμια με το τόξο και με το δόρυ.

Τόσο σπουδαίος παιδαγωγός ήταν ο Χείρωνας που η πρωταρχική του μέριμνα ήταν να διδάσκει στον κάθε μαθητή του αυτά που ταίριαζαν περισσότερο με τη φύση του. Με άλλα λόγια, ο Χείρωνας δεν δίδασκε απλώς, αλλά ανέτρεφε τους ήρωες που γίνονταν μαθητές του. Ήταν σαν γονιός γι' αυτούς. Κι αυτό είναι για μας δίδαγμα σοφό. Στο σχολείο βέβαια, όλα τα παιδιά θα πάρουν –και έτσι πρέπει να γίνει– τις βασικές γνώσεις. Αλλά στο σπίτι, όταν θα διαβάσουμε ένα βιβλίο με το παιδί ή όταν θα του διηγηθούμε ένα μύθο, είναι σημαντικό να προσπαθήσουμε να επιλέξουμε το βιβλίο ή το μύθο που ταιριάζει περισσότερο με τη φύση του συγκεκριμένου παιδιού. Και ο πιο ασφαλής τρόπος να το πετύχουμε αυτό είναι να σεβόμαστε τις επιλογές και τα ενδιαφέροντα του ίδιου του παιδιού. Ειδικά μάλιστα μέσα από τη μυθολογία, η επαφή με την οποία είναι και μια πορεία να γνωρίσουμε καλύτερα τον εαυτό μας, ακόμη και το ίδιο το παιδί θα βοηθηθεί ν' ανακαλύψει αυτά που αληθινά του ταιριάζουν.

Ξεκινάμε, λοιπόν, με τη μυθολογία πριν ακόμη φτάσει το παιδί στην ηλικία για να φοιτήσει στο δημοτικό σχολείο. Όσο όμως το παιδί μεγαλώνει, τόσο περισσότερα είναι αυτά τα οποία μπορούμε να του πούμε. Όταν το παιδί φτάσει πια να φοιτά στην Πρώτη Δημοτικού, σίγουρα θα παρεμβαίνει με τις δικές του απορίες αλλά και προσθήκες, κάνοντας έτσι την αφήγηση πολύ πιο ζωντανή και συναρπαστική. Κάπως έτσι, δηλαδή:

Κάποτε, πάνε τώρα περισσότερα από τρεις χιλιάδες χρόνια, σε μια ελληνική πόλη, που την έλεγαν Τροιζήνα, ζούσε ένα πολύ όμορφο κορίτσι. Το κορίτσι αυτό άκουγε στο όνομα Αίθρα...

Αίθρα; Τι παράξενο όνομα... Δεν το έχω ξανακούσει.

Ναι, σήμερα δεν συνηθίζουν πια τόσο πολύ οι γονείς να δίνουν αυτό το όνομα στα κορίτσια τους. Κι όμως, είναι τόσο ωραίο... Σημαίνει, ξέρεις, τη λάμψη του καθαρού ουρανού... Μια ημέρα πέρασε από την Τροιζήνα ο Αιγέας, που ήταν τότε βασιλιάς της Αθήνας. Ο Αιγέας αγάπησε πολύ την Αίθρα και έκαναν μαζί ένα γιο, τον Θησέα. Από τον Αιγέα πήρε το όνομά του το Αιγαίο πέλαγος. Στη θάλασσα του Αιγαίου κολυμπούσες πέρυσι το καλοκαίρι, θυμάσαι;

Θα πάμε λίγες μέρες και φέτος;

Φυσικά. Όταν κλείσει το σχολείο για τις καλοκαιρινές διακοπές. Τότε θα πάμε να κολυμπήσουμε σ' αυτή τη θάλασσα που πήρε το όνομά της από το βασιλιά Αιγέα.

Το Αιγαίο πέλαγος;

Ναι. Ο Αιγέας όμως έπρεπε να φύγει από την Τροιζήνα. Ήταν βασιλιάς και δεν μπορούσε να μείνει άλλο μακριά από τον τόπο όπου βασίλευε. Όταν ξεκίνησε να επιστρέψει στην Αθήνα, ο Θησέας δεν είχε ακόμη γεννηθεί.

Δηλαδή, πώς...; Πώς έγινε να φύγει ο μπαμπάς του κι εκείνος να μην έχει γεννηθεί; Πώς ο Αιγέας ήταν μπαμπάς του, τότε;

Όταν ο Αιγέας έφυγε από την Τροιζήνα, η Αίθρα ήταν έγκυος, αλλά δεν είχε ακόμη γεννήσει. Με άλλα λόγια, ο Θησέας ήταν ακόμη...

Στην κοιλιά της μαμάς του;

Μπράβο, θυμάσαι λοιπόν που είχαμε διαβάσει πώς γεννιούνται τα παιδιά, έτσι; Κι όπως όλα τα παιδόπουλα, έτσι και ο Θησέας γεννήθηκε μια μέρα από την κοιλιά της μαμάς του και άρχισε να μεγαλώνει. Μεγάλωνε κοντά στη μητέρα του και τον παππού του, τον Πιτθέα, που ήταν ο βασιλιάς της Τροιζήνας. Κι έμαθε πράγματα πολλά για τους μύθους και την ιστορία του τόπου του κι έμαθε αριθμητική και γεωγραφία κι έμαθε και να πολεμά καλά. Αλλά υπήρχε ένα μυστικό που το ήξερε μόνο η Αίθρα. Προτού φύγει από την Τροιζήνα ο Αιγέας, είχε κρύψει κάτω από ένα βράχο, που ήταν πολύ βαρύς...

Πόσο βαρύς;

Βαρύς, ασήκωτος... Για να τον σηκώσει κάποιος, έπρεπε να είναι δυνατός. Ο βράχος όμως εκείνος ήταν τόσο βαρύς που δεν αρκούσε να είσαι δυνατός για να τον σηκώσεις.

Τι άλλο έπρεπε;

Έπρεπε να είσαι αποφασισμένος.

Αποφασισμένος;

Ναι, να το θέλεις πολύ και να πιστεύεις ότι μπορείς να το κάνεις. Να πιστεύεις ότι μπορείς να τον σηκώσεις και να το προσπαθήσεις με όλη σου τη δύναμη. Χωρίς να σκέφτεσαι τίποτε άλλο εκείνη τη στιγμή παρά μόνο πώς θα σηκώσεις το βράχο. Και πως μπορείς να τον σηκώσεις.

Κατάλαβα.

Κάτω λοιπόν από το βράχο ο Αιγέας είχε κρύψει ένα σπαθί κι ένα ζευγάρι σανδάλια. Και πριν φύγει για την Αθήνα, είπε στην Αίθρα: *«Όταν το παιδί μας γίνει δεκαέξι χρόνων, δείξε του αυτόν εδώ το βράχο και πες του να τον σηκώσει για να πάρει αυτά που είναι από κάτω. Κι αν το κατορθώσει, ας πάρει στα χέρια του το σπαθί κι ας φορέσει τα σανδάλια για να έρθει να με βρει στην Αθήνα και να τον κάνω βασιλιά στη θέση μου. Γιατί μόνο τότε θα είναι άξιος να γίνει βασιλιάς. Δεν αρκεί να είσαι γιος του βασιλιά για να γίνεις κι εσύ βασιλιάς. Πρέπει και να το αξίζεις»*. Και η Αίθρα έκανε όπως της είχε πει ο Αιγέας. Όταν ο γιος τους, που τον ονόμασε Θησέα, έγινε πια δεκαέξι χρόνων, η Αίθρα του έδειξε το βράχο και του φανέρωσε το μυστικό. Ο Θησέας κατόρθωσε να σηκώσει το βράχο, επειδή ήταν δυνατός και...

...αποφασισμένος;

Ναι. Κι έτσι, με τα σανδάλια και το σπαθί του Αιγέα ξεκίνησε να πάει στην Αθήνα να τον συναντήσει. Και στο δρόμο, που ήταν μακρύς και τον έκανε με τα πόδια, ο Θησέας έκανε πολλά καλά για τους ανθρώπους της περιοχής. Γιατί στο δρόμο καθώς πήγαινε συνάντησε πολλούς ληστές που παραμόνευαν και σκότωναν τους διαβάτες: τον Περιφήτη με το ρόπαλο, τον Σίνη που έδενε τους ανθρώπους στις κορυφές των πεύκων και μετά τους τίναζε μακριά, τον Σκίρωνα που πετούσε τους περαστικούς από έναν γκρεμό στη θάλασσα, τον Κερκύονα και τον Προκρούστη με το απαίσιο κρεβάτι του.

Και τι είχε και ήταν απαίσιο το κρεβάτι εκείνου του ληστή;

Κάθε φορά που περνούσε ένας άνθρωπος από το μέρος όπου στεκόταν ο Προκρούστης, εκείνος τον έπιανε και τον έδενε πάνω στο κρεβάτι του. Κι αν ο άνθρωπος ήταν πιο μακρύς από το κρεβάτι, του έκοβε τα πόδια για να τον φέρει στο μέγεθός του. Κι ο άνθρωπος έχανε όλο του το αίμα και πέθαινε. Κι αν πάλι ο άνθρωπος ήταν πιο κοντός από το κρεβάτι, ο Προκρούστης τον τέντωνε τόσο πολύ από τα πόδια και το κεφάλι, που στο τέλος τον σκότωνε. Με όλους αυτούς τους ληστές πάλεψε ο Θησέας κι όλους τους νίκησε. Και από

τότε κι ύστερα, οι άνθρωποι μπορούσαν να ταξιδεύουν ως την Αθήνα χωρίς να κινδυνεύουν στο δρόμο.

Κι αφού ταξίδεψε και περπάτησε για μέρες πολλές, έφτασε τελικά ο Θησέας στην Αθήνα. Πρώτα, όμως, σκότωσε τον ταύρο του Μαραθώνα που σκορπούσε παντού την καταστροφή. Ο Αιγέας αναγνώρισε αμέσως το σπαθί και τα χρυσά σανδάλια και χάρηκε με όλη του την καρδιά που ο γιος του τα είχε καταφέρει. Και όταν έμαθε πως ο Θησέας είχε καθαρίσει τους δρόμους και από τους ληστές, βεβαιώθηκε πια πως ήταν άξιος να γίνει βασιλιάς. Κι αν τα πράγματα ήταν διαφορετικά, θα είχε γίνει τότε μεγάλη γιορτή στην Αθήνα. Εκείνη η γιορτή, όμως, δεν μπορούσε να γίνει...

Και γιατί;

Κάθε εννέα χρόνια οι Αθηναίοι έπρεπε να στέλνουν επτά αγόρια κι επτά κορίτσια στην Κρήτη, για να γίνουν τροφή για τον Μινώταυρο, ένα θηρίο με σώμα ανθρώπινο και κεφάλι ταύρου. Ο Μινώταυρος ζούσε μέσα στο Λαβύρινθο. Κι αυτό ήταν ένα είδος «φόρου» που πλήρωναν οι Αθηναίοι στον Μίνωα, το βασιλιά της Κρήτης, επειδή τους είχε νικήσει σ' έναν πόλεμο.

Έχω ένα παιχνίδι με λαβύρινθο.

Ναι, ο Λαβύρινθος μέσα στον οποίο ζούσε ο Μινώταυρος μοιάζει με το λαβύρινθο του παιχνιδιού σου.

Μα γιατί τον λένε «Λαβύρινθο»;

Βγαίνει από τη λέξη «λαύρα» που στα αρχαία ελληνικά, στα ελληνικά δηλαδή που μιλούσε και ο Θησέας, σημαίνει το διάδρομο ή το πολύ στενό δρομάκι. Γιατί έτσι ήταν φτιαγμένος και ο Λαβύρινθος στην πόλη Κνωσό της Κρήτης: όλο στενούς διαδρόμους. Μπορούσες να περνάς από τον έναν στον άλλο και να χώνεσαι όλο και πιο βαθιά μέσα του. Αν όμως αποφάσιζες μετά να βγεις, ήταν πάρα πολύ δύσκολο. Σχεδόν αδύνατον. Το Λαβύρινθο στην Κρήτη τον είχε φτιάξει ένας πολύ σπουδαίος τεχνίτης που τον έλεγαν Δαίδαλο.

Και ο Μινώταυρος δεν έβγαινε ποτέ από το Λαβύρινθο;

Ευτυχώς για τους ανθρώπους που ζούσαν εκεί κοντά, δεν έβγαινε ποτέ. Αλλά ήταν πολύ άσχημο αυτό για τους Αθηναίους, που έπρεπε κάθε εννέα χρόνια να του στέλνουν δεκατέσσερα νέα παιδιά.

Τα επτά αγόρια και επτά κορίτσια που μου είπες πριν; Κανείς όμως δεν θα ήθελε να πάει να τον φάει το θηρίο. Πώς αποφάσιζαν ποιοι θα πήγαιναν;

Έριχναν κλήρο. Ξέρεις τι είναι μια κλήρωση;

Όπως στη γιορτή του σχολείου, όταν παίρναμε ένα χαρτάκι που έγραφε πάνω έναν αριθμό, κι έπειτα όποιου ο αριθμός έβγαινε από το χαρτονένιο κουτί, κέρδιζε ένα δώρο.

Βλέπεις λοιπόν πόσα πολλά ξέρεις; Κάπως έτσι γινόταν και τότε στην Αθήνα. Έγραφαν τα ονόματα όλων των αγοριών, όχι σε χαρτάκια αλλά φαντάσου σε κάτι σαν κεραμίδια, τα έβαζαν σ' ένα μεγάλο αγγείο και έβγαζαν μετά επτά ονόματα χωρίς να βλέπουν.

Κατάλαβα. Και μετά το έκαναν αυτό και με τα ονόματα των κοριτσιών και έβγαζαν άλλα επτά;

Ακριβώς. Και αφού δεν μπορούσαν να γλιτώσουν από αυτό το κακό, ήταν τουλάχιστον ο πιο δίκαιος τρόπος το να τραβούν κλήρους.

Ναι, γιατί και στη γιορτή του σχολείου, με τους κλήρους κανένα παιδί δεν είπε πως ήταν άδικο να του τύχει το δώρο που του έτυχε. Και δεν γλίτωσαν δηλαδή ποτέ οι Αθηναίοι από αυτό το κακό;

Μα και βέβαια γλίτωσαν. Μπορείς να μαντέψεις ποιος τους γλίτωσε; Ποιος μεγάλος ήρωας τους γλίτωσε;

Μήπως... μήπως... ο Θησέας;

Και βέβαια ο Θησέας. Γιατί η χρονιά που έφτασε ο Θησέας στην Αθήνα, με το σπαθί του και με τα σανδάλια του, ήταν η χρονιά που έπρεπε πάλι να ρίξουν κλήρο οι Αθηναίοι. Αλλά ο Θησέας είπε πως ο ίδιος θα ήταν το ένα από τ' αγόρια που θα πήγαινε στην Κρήτη, και χωρίς κλήρο μάλιστα. Και δεν ήθελε βέβαια να πάει για να τον φάει ο Μινώταυρος, αλλά για να τον σκοτώσει και να ελευθερώσει πια τους Αθηναίους από εκείνο το βάσανο.

Και πήγε; Τον σκότωσε; Τους ελευθέρωσε;

Πήγε βέβαια. Μαζί με άλλα έξι αγόρια που βγήκαν από την κλήρωση, και επτά κορίτσια. Ο Αιγέας, ο πατέρας του, δεν ήθελε να τον αφήσει να πάει,

όμως ο Θησέας επέμενε. *«Εγώ θα πάω»*, είπε, *«και θα πολεμήσω με το θηρίο και θα το νικήσω»*. Κι έτσι, μ' αυτά τα λόγια, ετοιμάστηκε ο Θησέας ν' ανεβεί στο πλοίο που θα τους πήγαινε στην Κρήτη. Τι να έκανε και ο Αιγέας, είδε κι απόειδε και τον άφησε. Ένα πράγμα του ζήτησε μονάχα. Ο Αιγέας ήξερε ότι όπως και τις προηγούμενες φορές, το πλοίο που θα πήγαινε τα επτά αγόρια και τα επτά κορίτσια στην Κρήτη, ένα όμορφο πλοίο με πανιά, θα γύριζε μετά στην Αθήνα. Είπε λοιπόν στον Θησέα: *«Ξεκίνα τώρα το ταξίδι σου με μαύρα πανιά στο πλοίο. Κι αν ο Μινώταυρος σας σκοτώσει, τότε ο καπετάνιος θα φέρει πίσω το πλοίο έτσι, με τα μαύρα πανιά όπως τώρα που φεύγει. Αν όμως σκοτώσεις τον Μινώταυρο και επιστρέψετε πίσω όλοι μαζί, τότε θυμήσου ν' αλλάξεις τα μαύρα πανιά και να βάλεις στη θέση τους άσπρα. Εγώ θα στέκομαι στο Σούνιο και θα περιμένω να επιστρέψει το πλοίο. Κι αν δω από μακριά τα πανιά του να είναι άσπρα, θα ξέρω ότι τα κατάφερες και πως γυρίζεις κοντά μου ζωντανός»*. Αυτά τα λόγια είπε ο Αιγέας στο γιο του και τον άφησε να φύγει. Κι εκείνος πήγε στην Κρήτη και σκότωσε τον Μινώταυρο.

Γιατί ήταν γενναίος και δυνατός;

Γενναίος, δυνατός και έξυπνος. Γιατί χρειάζεται να χρησιμοποιείς το μυαλό σου, αλλιώς δεν θα γινόταν να νικήσει ένα τέτοιο θηρίο.

Όμως εκείνος το νίκησε.

Το νίκησε. Νομίζεις όμως ότι αυτό ήταν το μοναδικό πρόβλημα που είχε να λύσει ο Θησέας; Για σκέψου... θυμήσου λίγο...

Τι άλλο; Α, βέβαια! Έπρεπε και να μπορέσει να βγει από το Λαβύρινθο. Αφού κανείς δεν μπορούσε να βρει το δρόμο για να βγει από το Λαβύρινθο...

Και ίσως ούτε κι ο Θησέας να μην είχε μπορέσει να βγει από κει χωρίς τη βοήθεια της Αριάδνης. Η Αριάδνη ήταν η κόρη του βασιλιά της Κρήτης, του Μίνωα. Αγάπησε τον Θησέα αμέσως μόλις τον είδε ν' αποβιβάζεται στην Κρήτη, αμέσως μόλις κατέβηκε από το πλοίο και πάτησε το πόδι του στη γη της Κρήτης. Τον αγάπησε για το θάρρος του, για την καλή του καρδιά και το κουράγιο του να έρθει να πολεμήσει τον Μινώταυρο και να σώσει έτσι τ' άλλα παιδιά.

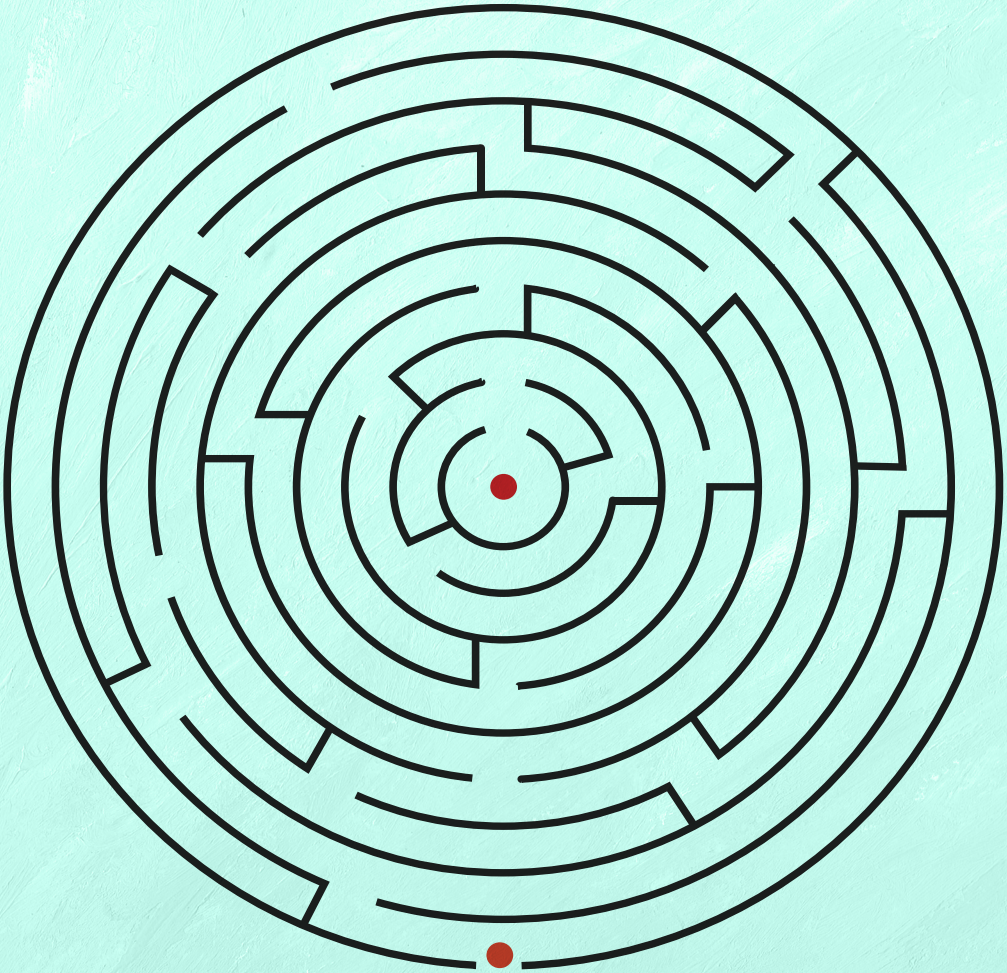

Κι έτσι, το βράδυ πριν από την αυγή που ο Θησέας θα έπρεπε να μπει στο Λαβύρινθο και να σκοτώσει τον Μινώταυρο ή να σκοτωθεί από αυτόν, η Αριάδνη πήγε και τον βρήκε. Του έδωσε κάτι πολύ απλό, κάτι που υπάρχει στα σπίτια όλων των ανθρώπων. Κι όμως, εκείνο το απλό μικρούτσικο πραγματάκι ήταν που βοήθησε τον Θησέα να βγει απ' το Λαβύρινθο. Του έδωσε ένα κουβάρι νήμα και του είπε να δέσει τη μία άκρη του νήματος κάπου στην είσοδο του Λαβύρινθου τη στιγμή που θα έμπαινε μέσα κι έπειτα να ξετυλίγει το νήμα όση ώρα θα προχωρούσε μέσα στους διαδρόμους. Αν κατόρθωνε να νικήσει τον Μινώταυρο και να σωθεί, ο Θησέας δεν θα είχε παρά ν' ακολουθήσει το νήμα, ν' αρχίσει να το ξανατυλίγει μέχρι να φτάσει πάλι στο σημείο από το οποίο είχε μπει. Κι έτσι μπόρεσε ο Θησέας να βγει από το Λαβύρινθο. Κι αν θέλεις,

μπορούμε κι εμείς όταν πάμε στο πάρκο, να πάρουμε μαζί μας ένα κουβάρι νήμα και να δέσουμε τη μια άκρη στη νεραντζιά απέναντι από το κιόσκι με τα μπαλόνια και τα παγωτά, κι ύστερα να κάνουμε μια μεγάλη βόλτα (αλλά θα πρέπει να έχουμε πολύ νήμα) κι όλο να ξετυλίγουμε το κουβάρι μας. Κι όταν πια φτάσουμε ως την παιδική χαρά με τις κούνιες, θ' αρχίσουμε να τυλίγουμε ξανά το κουβάρι μας με το νήμα μέχρι να φτάσουμε πάλι στη νεραντζιά μας.

Αχ ναι! Αυτό να κάνουμε! Να κάνουμε όπως ο Θησέας!

Δεν θα είναι βέβαια Λαβύρινθος, αλλά δεν πειράζει. Εμείς με τη φαντασία μας θα νιώσουμε λίγο σαν τον Θησέα όταν προσπαθούσε να βρει την έξοδο από το Λαβύρινθο. Κι ο Θησέας δεν ξέχασε ποτέ μα ποτέ του πόσο πολύ τον βοήθησε η Αριάδνη. Γιατί τι νόημα θα είχε να σκοτώσει τον Μινώταυρο, αλλά να μην μπορέσει ποτέ του να βγει από εκεί μέσα;

Έτσι, ο Θησέας ξεκίνησε για το ταξίδι της επιστροφής του στην Αθήνα. Από τη μεγάλη χαρά όμως που είχε για τη νίκη του, λησμόνησε να κάνει εκείνο που του είχε πει ο Αιγέας. Μήπως εσύ το θυμάσαι;

Μα ναι. Ο Αιγέας του είχε ζητήσει, αν νικούσε τον Μινώταυρο και γύριζε στην Αθήνα, να βγάλει τα μαύρα πανιά από το πλοίο και να βάλει άσπρα στη θέση τους.

Πολύ σωστά. Ο Θησέας όμως το ξέχασε και ξεκίνησε πάλι με μαύρα πανιά. Πάνω στο πλοίο του ήταν όλα τα αγόρια και τα κορίτσια που είχαν έρθει μαζί του στην Κρήτη από την Αθήνα. Τώρα, ο Θησέας τα οδηγούσε πίσω στα σπίτια τους. Αλλά ήταν και η Αριάδνη στο πλοίο, γιατί ζήτησε από τον Θησέα να την πάρει μαζί του. Όταν όμως πέρασαν από τη Νάξο, ένα νησί που και σήμερα έτσι το λέμε και είναι πολύ ωραίο, ο ίδιος ο θεός Διόνυσος ήρθε και πήρε την Αριάδνη μαζί του στον Όλυμπο. Γιατί η Αριάδνη δεν ήταν σαν τις άλλες γυναίκες, παρά ήταν κι αυτή μια μεγάλη θεά που ανέβηκε μετά στον Όλυμπο και παντρεύτηκε τον Διόνυσο. Κι έτσι, ο Θησέας γύρισε στην Αθήνα χωρίς την Αριάδνη.

Ο Αιγέας όμως στεκόταν σ' έναν ψηλό βράχο στο Σούνιο και κοιτούσε μέρα-νύχτα τη θάλασσα. Περίμενε να δει πώς θα επέστρεφε το πλοίο. Με μαύρα ή με άσπρα πανιά, άραγε, αναρωτιόταν μέσα του και είχε μεγάλη αγωνία αν θα ξανάβλεπε το γιο του. Και είδε ξαφνικά μια μέρα το πλοίο να επιστρέφει με μαύρα πανιά...

Μα ήταν λάθος. Αυτό ήταν μόνο επειδή ο Θησέας είχε ξεχάσει ν' αλλάξει τα πανιά.

Ναι, αλλά δεν το ήξερε ο Αιγέας. Κι έτσι, βλέποντας τα μαύρα πανιά, νόμισε πως ο Μινώταυρος είχε φάει τον Θησέα και από τη μεγάλη του λύπη έπεσε στη θάλασσα και χάθηκε για πάντα. Κι από τότε αυτή η θάλασσα ονομάζεται Αιγαίο πέλαγος. Από το όνομα του Αιγέα...

Γιατί; Γιατί! Δεν θέλω! Δεν είναι δίκαιο! Αφού δεν ήταν αλήθεια πως ο Μινώταυρος είχε φάει τον Θησέα!

Μη λυπάσαι. Θέλεις να σου πω και κάτι άλλο, ένα μυστικό πολύ παλιό, για να σου φύγει η λύπη;

Πες μου...

Πολλοί έλεγαν για τον Αιγέα πως ήταν ο ίδιος ο θεός της θάλασσας. Και πως δεν χάθηκε στη θάλασσα παρά γύρισε πίσω στο αληθινό του βασίλειο. Θυμάσαι το όνομα του θεού της θάλασσας; Το έχουμε ξαναπεί...

Λες για τον Ποσειδώνα;

Χαίρομαι τόσο πολύ που το θυμάσαι!
Έτσι ξέρω τώρα ότι προσέχεις τις ιστορίες που σου λέω πριν κοιμηθείς.

Πάντοτε προσέχω όταν μου λες ιστορίες.

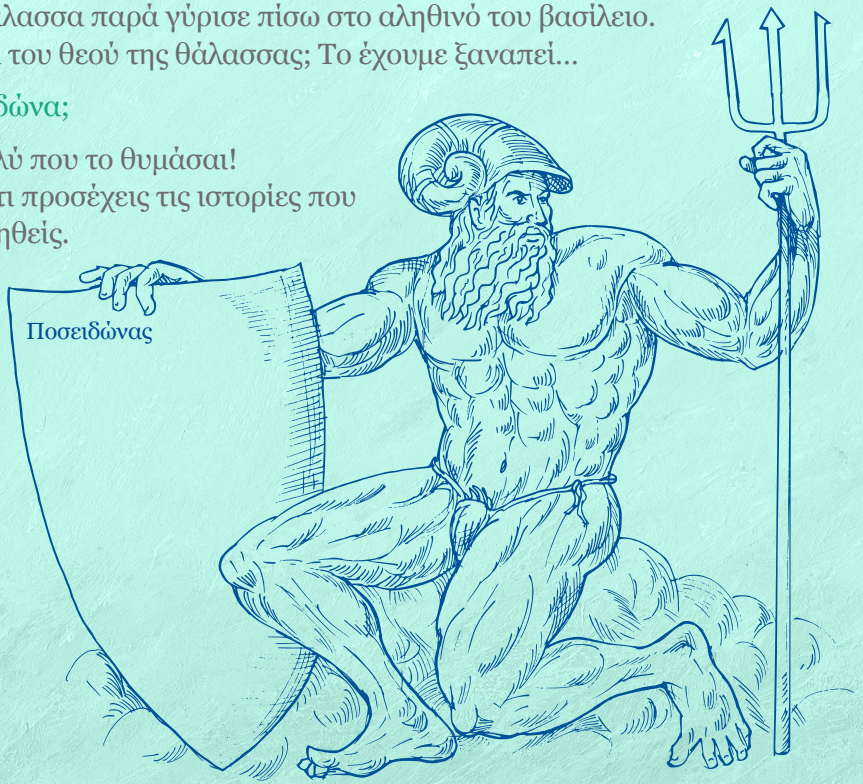
Ποσειδώνας

Και μην αμφιβάλλετε πως αυτό είναι αλήθεια. Μπορεί στην τάξη, την ώρα του μαθήματος, το παιδί να μην προσέχει. Μπορεί, τις λαμπερές ανοιξιάτικες ημέρες, να προτιμά να κοιτάζει έξω από το ανοιχτό παράθυρο (τι πιο φυσιολογικό;) ή να μιλά κρυφά με τον διπλανό του στο θρανίο για το πάρτι γενεθλίων στο οποίο τους έχουν καλέσει την ερχόμενη εβδομάδα. Μπορεί ν' ακούει τα πουλιά που κελαηδούν έξω απ' το παράθυρο του σχολείου (αλίμονο στις κοινωνίες μας αν έρθει μια μέρα που το κελάηδημα των πουλιών την άνοιξη δεν θα είναι πια αρκετό για να μαγέψει τα παιδιά και να τα κάνει να πάψουν να προσέχουν το δάσκαλο). Μπορεί να σκέφτεται τις διακοπές. Μπορεί, ακόμη, την ώρα που ο δάσκαλος κατονομάζει πρωτεύουσες, ο νους του παιδιού να ταξιδεύει σε άλλες πρωτεύουσες, των δικών του μαγικών τόπων που κανείς δεν μπόρεσε ποτέ να χαρτογραφήσει. Ένα όμως είναι σίγουρο: αργότερα, στο σπίτι, όταν θα έχετε τελειώσει με τα μαθήματα και τις δουλειές, όταν θα καθίσετε κοντά στο παιδί, την ώρα που θα έχει πλαγιάσει στο κρεβάτι του ή και πιο πριν ακόμη, για να του διηγηθείτε εσείς ή να του διαβάσετε μια ιστορία, το παιδί θα προσέξει. Και μάλιστα δεν θα προσέξει απλώς, αλλά θα ρουφήξει τα λόγια σας λέξη-λέξη.Με το νου και την καρδιά του. Ακόμη καλύτερα θα είναι αν το παιδί μπορέσει να έχει τη δική του ενεργή συμμετοχή στην αφήγηση. Ενθαρρύνετέ το να κάνει ερωτήσεις, παρακινήστε το να συμπληρώνει τη διήγησή σας με τη λογική ή με τη φαντασία του. Ένας τρόπος να το παρακινήσετε χωρίς να νιώσει το παιδί την πίεση (και καταπίεση) μιας ευθείας δικής σας ερώτησης που ζητά απάντηση (και θυμίζει μάθημα) είναι να διηγείστε αργά, αφήνοντας χρονικά κενά, έτσι ώστε το παιδί να προλαβαίνει να σκέφτεται αυτά που ακούει, να προλαβαίνουν να γεννηθούν στο νου του απορίες ή να προλαβαίνει η σκέψη του να τρέχει μπροστά στη διήγηση της ιστορίας και να μαντεύει τις εξελίξεις...

Μην αφήσετε, λοιπόν, να χαθεί η σπουδαία αυτή ευκαιρία με το παιδί. Είναι η ευκαιρία σας να περάσετε λίγο –ή και πολύ– χρόνο μαζί του, είναι η ευκαιρία σας να γνωρίσετε το παιδί σας και να σας γνωρίσει κι εκείνο, είναι η ευκαιρία σας να οικοδομήσετε μια πιο ουσιαστική σχέση μαζί του, και είναι ακόμη η ευκαιρία σας να διευρύνετε την παιδεία του με τρόπο ευχάριστο και δημιουργικό. Ξεκινώντας από τι άλλο; Από το μύθο...

Ο μύθος είναι πιο σημαντικός και πιο πρωταρχικός από το παραμύθι. Κι αυτό επειδή πάντοτε μέσα από το μύθο τα παιδιά μυούνται στις μεγάλες και δύσκολες αλήθειες του κόσμου και της ζωής. Ο μύθος είναι ο δρόμος που οδηγεί στην ενηλικίωση. Και αυτή είναι μια αλήθεια που οι αρχαίες κοινωνίες κατείχαν πολύ καλά και στην οποία οφείλουν πολλά από τα θαυμαστά τους επιτεύγματα.

Δώστε στο παιδί την ευκαιρία να πολεμήσει μαζί με τον Ηρακλή λερναίες ύδρες και στυμφαλίδες όρνιθες, να αντιμετωπίσει μαζί με τον Θησέα τον Μινώταυρο και να ταξιδέψει με τους αργοναύτες... Δώστε του την ευκαιρία να μάθει, μέσα από την αμεσότητα του μύθου, πως η ζωή απαιτεί αγώνα και θάρρος. Θάρρος όμως συνδυασμένο με λογική σκέψη, εξυπνάδα και γνώση.

Είναι πρωταρχικής σημασίας το παιδί να έρθει σε επαφή με τη μυθολογία της χώρας του από τα πρώτα του ήδη χρόνια. Όλες οι χώρες, όλοι οι λαοί έχουν πίσω τους μια πλούσια μυθολογία και η ελληνική συμβαίνει να είναι η πλουσιότερη. Από την προσχολική ήδη ηλικία, πρέπει ν' αρχίζουμε να αφηγούμαστε στο παιδί ιστορίες από τη μυθολογία: Το παιδί πρέπει να μάθει τη μητρική του γλώσσα ακούγοντας τους μύθους της χώρας του.

Και επειδή ο χαρακτήρας του αρχαίου μύθου είναι μυητικός, είναι σημαντικό για το παιδί ν' ακούσει για πρώτη φορά όλα αυτά από το στόμα της μητέρας ή του πατέρα ή του ανθρώπου που νιώθει περισσότερο κοντινό του. Διότι μέσα από το μύθο το παιδί μυείται στον κόσμο και τον πολιτισμό και προετοιμάζεται για την ενηλικίωση. Αυτό ίσχυε και στα αρχαία χρόνια για τους μύθους και ακριβώς το ίδιο ισχύει και σήμερα.

Διαβάζοντας (στον βιβλιογραφικό οδηγό που θα δώσουμε παρακάτω περιλαμβάνονται και βιβλία μυθολογίας) ή λέγοντας στο παιδί τις ιστορίες των ηρώων της μυθολογίας μας, του Ηρακλή, του Ιάσονα, του Θησέα και όλων των άλλων, το οδηγούμε με σίγουρα βήματα στην κατάκτηση, από πολύ νωρίς, κάποιων πολύ σημαντικών δεξιοτήτων που του είναι απαραίτητες τόσο για την σχολική του επιτυχία όσο και για την γενικότερη επιτυχία και ευημερία του στη ζωή. Οι δεξιότητες αυτές πιο συγκεκριμένα, είναι:

Το παιδί προετοιμάζεται για την ενηλικίωση, ακολουθώντας τους ήρωες στους άθλους τους. Μοιράζεται μαζί τους την ευθύνη αυτών των άθλων – που κατά κανόνα έχουν όφελος για ολόκληρη την κοινότητα, όπως για παράδειγμα ο φόνος του Μινώταυρου από τον Θησέα ή του Ερυμάνθιου κάπρου από τον Ηρακλή. Ο Θησέας έπρεπε να σηκώσει το βράχο ώστε να γίνει άξιος ν' αποκτήσει το σπαθί (σύμβολο ενηλικίωσης, αφού ο ήρωας ήταν πια έτοιμος για τον πόλεμο αλλά και τον αγώνα της ζωής) και τα σανδάλια (σύμβολο αυτονομίας αφού με αυτά θα έπαιρνε πια τον δικό του δρόμο στη ζωή) στα δεκάξι του χρόνια. Όχι στα τριάντα εννέα!

Το παιδί μαθαίνει να μη φοβάται και πάνω απ' όλα να μη φοβάται την ίδια τη ζωή παρακολουθώντας τον αγώνα των ηρώων που στάθηκαν ολομόναχοι απέναντι σ' όλα αυτά τα εμπόδια και κατόρθωσαν να τα ξεπεράσουν.

Το παιδί μαθαίνει να έχει στη ζωή του ενάρετα πρότυπα. Μαθαίνει από πολύ νωρίς –και γι' αυτό κατανοεί πιο καλά– τους κανόνες του δίκαιου παιχνιδιού, την αξία του να εργάζεσαι για το κοινό καλό, όπως και την αξία του μέτρου στη ζωή. Μέσα από τη μυθολογία μαθαίνει, ακόμη, και μάλιστα με τρόπο άμεσο και ξεκάθαρο, πόσο καταστροφική μπορεί να είναι η ύβρις.

Το παιδί μαθαίνει να «βάζει ψηλά τον πήχη». Να μην ικανοποιείται με τη μετριότητα στη ζωή του. Να ζητά πολλά από τον εαυτό του και από τους άλλους – περισσότερα όμως από τον εαυτό του.

Το παιδί μαθαίνει να βάζει στόχους και να ενεργεί μεθοδικά για να τους πετύχει. Βήμα-βήμα ολοκλήρωσε τους δώδεκα άθλους του ο Ηρακλής. Με εξυπνάδα, θάρρος αλλά και καλό σχεδιασμό από την αρχή ξεκίνησε ο Ιάσονας την Αργοναυτική Εκστρατεία.

Το παιδί μαθαίνει να έχει συγκροτημένη σκέψη, επειδή και ολόκληρη η μυθολογία είναι μια συγκροτημένη ενότητα. Αν τη δούμε στην ολότητά της, όχι δηλαδή σαν μια «συλλογή από διηγήσεις» αλλά σαν μια ενιαία αφήγηση, δεν μπορούμε παρά να

θαυμάσουμε το πόσο συγκροτημένη είναι αυτή η αφήγηση. Από την αρχή, οι μελετητές των μυθολογιών όλων των λαών –κυρίως όμως της ελληνικής μυθολογίας– στέκονταν έκπληκτοι μπροστά σ' αυτό το γεγονός· πώς πλέκονται μεταξύ τους οι (τόσο πολύπλοκες) γενεαλογίες των ηρώων, πώς άλλοτε συναντιούνται και άλλοτε χωρίζουν οι δρόμοι τους, έτσι ώστε τελικά να προκύπτει μια μεγάλη ενιαία αφήγηση, αυτό που ονομάζουμε σήμερα μυθολογία! Γι' αυτό ακριβώς, όσο περισσότερους μύθους γνωρίζει το παιδί από τα πρώτα ήδη χρόνια της ζωής του τόσο περισσότερο ωφελείται από τη συγκροτημένη δομή της μυθολογίας, ώστε να θεμελιώσει και ν' αναπτύξει τη δική του συγκροτημένη σκέψη. Έτσι, η γνώση της μυθολογίας θα βοηθήσει το παιδί ακόμη και στα μαθηματικά!

Όταν διαβάζετε ή αφηγείστε με δικά σας λόγια στο παιδί τους μύθους των ηρώων, όταν του μιλάτε για τους άθλους του Ηρακλή ή του Βελλεροφόντη, του Ιάσονα ή του Θησέα, εξηγήστε του ότι όλα αυτά τα θηρία και τα τέρατα με τα οποία πάλεψαν οι ήρωες και τα νίκησαν, έχουν μια πολύ ιδιαίτερη σημασία. Ασφαλώς και δεν υπάρχουν τέρατα με πολλά κεφάλια, όμως όλα αυτά τα τέρατα που νίκησαν οι ήρωες είναι στην ουσία οι ίδιες μας οι αδυναμίες και οι ατέλειές μας ή τα κακώς κείμενα της κοινωνίας που πρέπει ν' αλλάξουν. Και το μεγαλύτερο ίσως τέρας απ' όλα: ο φόβος.

Πάνω απ' όλα όμως και πριν απ' όλα είναι αυτό που, πρώτος στην ιστορία, με τρόπο ξεκάθαρο και αξία διαχρονική στους αιώνες και τις χιλιετίες του ανθρώπου πάνω στη γη, διακήρυξε ο μύθος του Ηρακλή: ο θρίαμβος της Αρετής εναντίον της Κακίας.

Γι' αυτό και ο μύθος για τον Ηρακλή που συναντά την Αρετή («μύθος» στα αρχαία ελληνικά σημαίνει «λόγος», και για τους αρχαίους Έλληνες ο λόγος είναι συχνά συνώνυμο της «αλήθειας») είναι από τους πρώτους που πρέπει να γνωρίσει το παιδί, από τα πρώτα του ήδη χρόνια:

Η συνάντηση του Ηρακλή με την Αρετή στο πιο δύσκολο από τα σταυροδρόμια της ζωής είναι μια από τις σημαντικότερες στιγμές της Ελληνικής Μυθολογίας. Και βοηθά επιπλέον το παιδί να αναπτύξει πολύ σημαντικές δεξιότητες, όπως τη δύναμη της θέλησης, την αυτοπεποίθηση και το θάρρος της γνώμης του.

Κι έτσι, εδώ υπάρχει μια πολύ όμορφη ιστορία για να μοιραστούμε με το παιδί:

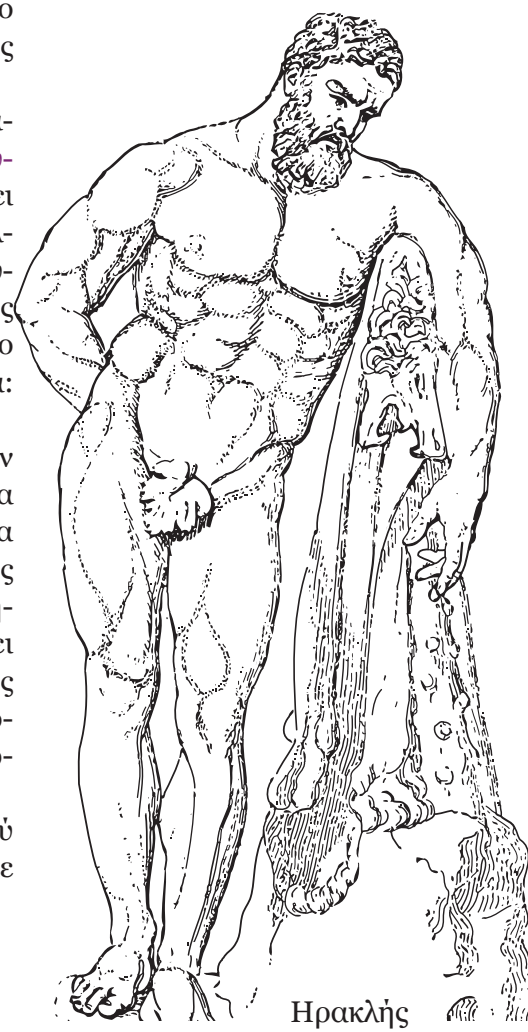

Ηρακλής

Με αυτούς τους στίχους τελείωνε το «Αλφαβητάρι με τον ήλιο» και στην εικόνα, στην αντίστοιχη σελίδα του, ένα κοριτσάκι σε μια σκοινένια κούνια δεμένη σ' ένα δέντρο, να πηγαίνει ψηλά... όλο και ψηλότερα...

Αυτό ήταν το όραμα των ανθρώπων που συνέταξαν το «Αλφαβητάριο». Να δώσουν στη νέα γενιά την ώθηση να πάει ψηλά, όλο και πιο ψηλά, και με σύνεση να πετάξει κοντά στον ήλιο, μόνο τόσο κοντά που να μην της κάψει τα φτερά.

Θα έρθει μια άνοιξη που τα χελιδονάκια μας θα πάνε αλλού να χτίσουν τις δικές τους φωλιές. Θα 'ναι σαν τα χρόνια να κύλησαν σαν τα νερά ενός ποταμού, σαν να πέρασαν μέρες, μήνες, χρόνια, μέσα σε μια στιγμή. Αυτή τη στιγμή –που είναι μοναδική, και πολύτιμη, και είναι ο χρόνος που μας έχει χαριστεί με τα παιδιά μας όσο ακόμη είναι παιδιά– ας μην τη χάσουμε. Ας μην την αφήσουμε να κυλήσει σαν την άμμο μέσα απ' τα χέρια μας, παρά να τη ζήσουμε όσο πιο έντονα, πιο γεμάτα, πιο δημιουργικά μπορούμε. Τι άλλο σημαντικότερο απ' αυτό;